DOBRODRUŽSTVÍ KAPITÁNA HATTERASE

Jules Verne

DOBRODRUŽSTVÍ KAPITÁNA HATTERASE

PODIVUHODNÁ PUTOVÁNÍ
SVAZEK 2

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu nakladatele.

Překlad: Vítězslav Unzeitig
Ilustrace: G. Riou
Obálka © Jiří Miňovský – ARBE, 2021
© DOBROVSKÝ s.r.o., 2021

ISBN 978-80-277-4590-6 (pdf)

Jules Verne

DOBRODRUŽSTVÍ KAPITÁNA HATTERASE

Obsah

PRVNÍ ČÁST
ANGLIČANÉ NA SEVERNÍM PÓLU

I. kapitola Forward ... 7
II. kapitola Neočekávaný dopis ... 16
III. kapitola Doktor Clawbonny ... 18
IV. kapitola Doga-kapitán ... 27
V. kapitola Širé moře ... 35
VI. kapitola Velký polární proud ... 45
VII. kapitola Davisův průliv ... 53
VIII. kapitola Rozhovory mužstva ... 62
IX. kapitola Zpráva ... 71
X. kapitola Nebezpečná plavba ... 79
XI. kapitola Ďáblův palec ... 88
XII. kapitola Kapitán Hatteras ... 97
XIII. kapitola Hatterasovy plány ... 107
XIV. kapitola Pátrání po Franklinovi ... 115
XV. kapitola Forward zahnán na jih ... 123
XVI. kapitola Magnetický pól ... 129
XVII. kapitola Katastrofa sira Johna Franklina ... 139
XVIII. kapitola Cesta na sever ... 144

XIX. kapitola Velryba na obzoru 150
XX. kapitola Ostrov Beechey 156
XXI. kapitola Bellotova smrt 164
XXII. kapitola Vzpoura začíná 172
XXIII. kapitola Útok ker 180
XXIV. kapitola Přípravy na přezimování 189
XXV. kapitola Stará liška Jamese Rosse 195
XXVI. kapitola Poslední kousek uhlí 205
XXVII. kapitola Velké mrazy o Vánocích 212
XXVIII. kapitola Přípravy k odchodu 219
XXIX. kapitola Ledovými poli 225
XXX. kapitola Kamenná stavba 235
XXXI. kapitola Simpsonova smrt 241
XXXII. kapitola Návrat k *Forwardu* 247

DRUHÁ ČÁST

LEDOVÁ POUŠŤ

I. kapitola Doktorův inventář 257
II. kapitola Altamontova první slova 266
III. kapitola Sedmnáct dní pochodu 275
IV. kapitola Poslední náboj 284
V. kapitola Tuleň a medvěd 294
VI. kapitola *Porpoise* 303

VII. kapitola Kartografický rozhovor 313
VIII. kapitola Vycházka na sever od Viktoriiny zátoky 322
IX. kapitola Zima a teplo 331
X. kapitola Radosti přezimování 338
XI. kapitola Znepokojující stopy 348
XII. kapitola Ledové vězení 357
XIII. kapitola Nálož 365
XIV. kapitola Polární jaro 375
XV. kapitola Severozápadní průchod 384
XVI. kapitola Severní Arkádie 394
XVII. kapitola Altamontova oplatka 404
XVIII. kapitola Poslední přípravy 411
XIX. kapitola Cesta na sever 417
XX. kapitola Stopy ve sněhu 429
XXI. kapitola Volné moře 439
XXII. kapitola Blízko pólu 447
XXIII. kapitola Anglická vlajka 456
XXIV. kapitola Kosmografická přednáška 462
XXV. kapitola Hatterasova hora 471
XXVI. kapitola Návrat na jih 481
XXVII. kapitola Závěr 490

PRVNÍ ČÁST

ANGLIČANÉ NA SEVERNÍM PÓLU

I. KAPITOLA

Forward

„Zítra za odlivu vypluje briga *Forward* s kapitánem K. Z. a prvním důstojníkem Richardem Shandonem z newprinceských doků za neznámým cílem.“

To uvedl *Liverpool-Herald* 5. dubna 1860.

Odjezd brigy – dvoustěžňové plachetní lodi – není pro ryze obchodní anglický přístav důležitou událostí. Kdo by si jí všiml mezi loďmi různých nosností a různých národností, které sotva pojme tři kilometry dlouhý záliv?

Nicméně 6. dubna od rána se na nábřeží newprinceských doků shromáždil velký dav lidí, zvláště námořníků. Dělníci okolních loděnic opustili svoji práci, obchodníci svoje tmavé účtárny a kupci svoje prázdné sklady. Mnohobarevné omnibusy, jezdící podél zevních zdí nádrží, vykládaly každou minutu svůj náklad zvědavců. Zdálo se, že město má jedinou starost: být přítomno odplutí *Forwardu*.

Forward byl briga o sto sedmdesáti tunách se šroubem a parním strojem o sto dvaceti koních. Leckdo by ji zaměnil s ostatními brigami v přístavu. Jestliže obecenstvo na ní nevidělo nic zajímavého, pak znalci rozeznávali určité zvláštnosti, ve kterých se námořník nemohl mýlit.

A tak na palubě *Nautilu*, zakotveného nedaleko, oddávala se skupina lodníků tisícům domněnek o poslání *Forwardu*.

„Co si má člověk myslet o tom ráhnoví?“ řekl jeden. „Není přece zvykem, aby parní lodě měly tolik plachet.“

„Vypadá to,“ odpověděl jiný se širokou, červenou tváří, „že tato loď spoléhá více na své stěžně než na svůj stroj, a jestli rozvinula tolik horních plachet, znamená to bezpochyby, že spodní budou často bez větru. A proto nepochybuji o tom, že *Forward* je určen pro arktická nebo antarktická moře, tam, kde ledovce zadržují vítr více, než se sluší na statnou a pevnou loď.“

„Máte asi pravdu, mistře Cornhille,“ řekl třetí námořník. „A také,“ řekl mistr Cornhill, „je opatřena řezákem z kalené oceli, ostrým jako břitva, a ten je s to přeříznout loď na dvě poloviny, zasáhne-li ji *Forward* v plné rychlosti z boku.“

„Určitě,“ odpověděl nějaký lodivod z řeky Mersey, „protože briga s tímto šroubem urazí pohodlně svých čtrnáct uzlů za hodinu. Bylo fantastické, jak brázdila vodu při jízdní zkoušce. Věřte mi, je to vynikající plavkyně.“

„A co se týká plachet, ty jí také nejsou na překážku,“ pokračoval mistr Cornhill. „Jdou přímo po větru a lze je řídit jen jednou rukou. Ať se nejmenuji Cornhill, jestli tahle loď nepluje do polárních moří! A počkejte, ještě jedna maličkost! Všimli jste si širokého otvoru, kterým prochází čelo kormidla?“

„To je pravda,“ odpověděli společníci mistra Cornhilla, „ale co to dokazuje?“

„To dokazuje, chlapci,“ odvětil mistr s pohrdavou spokojeností, „že čelo tohoto kormidla je možné snadno sejmout a nasadit. Nevíte snad, že uprostřed ledovců je tato práce často potřebná?“

„Dobře promyšleno,“ odpověděli lodníci *Nautilu*.

„A ostatně,“ řekl jeden z nich, „náklad této brigy potvrzuje domněnku mistra Cornhilla. Mám to od Cliftona, který beze strachu přijal místo na lodi. *Forward* bere s sebou potraviny na

pět nebo šest let a dostatek uhlí. Uhlí a potraviny, to je všechen jeho náklad včetně několika vlněných obleků a tuleních kůží.“

„Tedy o tom už nelze pochybovat,“ řekl mistr Cornhill. „Ale konečně, příteli, jelikož znáš Cliftona, neřekl ti nic o jejím poslání?“

„Nemohl mi nic říct. Neví to. Tak bylo mužstvo najato. Kam pluje? Nedoví se to dříve, než se dostane na místo určení.“

„A tak,“ odpověděl nějaký nevěřící, „možná poplujou ke všem čertům, jak se mi podle všeho zdá.“

„Taky ale jaká mzda,“ pravil Cliftonův přítel vzrušeně, „pětkrát vyšší než mzda obyčejná! Ah, nebýt toho, nenašel by Richard Shandon nikoho, kdo by se dal najmout za těchto okolností! Loď podivné formy, která pluje neznámo kam a nevypadá, že by se brzy chtěla vrátit! Mně by se to aspoň příliš nezamlouvalo!“

„I kdyby se ti to zamlouvalo nebo ne,“ odpověděl mistr Cornhill, „ty bys nemohl nikdy náležet k mužstvu *Forwardu*.“

„A pročpak?“

„Protože nemáš žádané vlastnosti. Zapomněl jsem říct, že ženatí jsou vyloučeni. A ty jsi v této velké kategorii. Není tedy třeba, aby ses přemáhal, od tebe by to stejně byl silácký kousek.“

Lodník, kterému byla tato slova určena, se dal do smíchu spolu se svými přáteli, aby ukázal, že žert mistra Cornhilla byl oprávněný.

„Na této lodi až po jméno není nic, co by nebylo nesmírně odvážné!“ pokračoval Cornhill, spokojený sám se sebou. „*Forward*, *forward**), kam až?

A to nepočítám, že na této brize neznají svého kapitána!“

„Ale ano, znají ho,“ odpověděl mladý lodník s dost naivní tváří.

---

*) *forward* (z angl.) = kupředu, vpřed

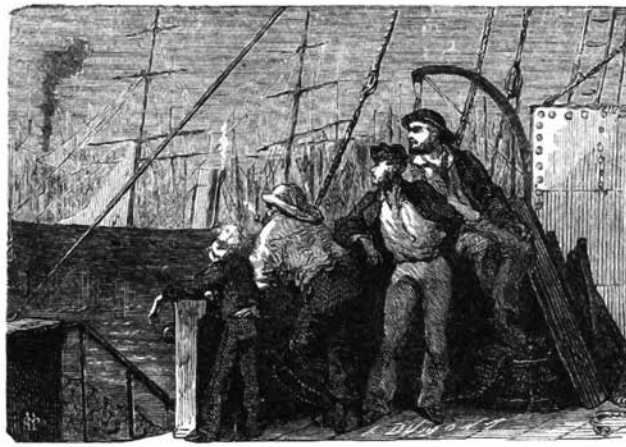

„Není přece zvykem, aby parní lodě měly tolik plachet.“

„Jak to, že ho znají?“

„Samozřejmě.“

„Chlapče,“ řekl Cornhill, „myslíš si, že Shandon je kapitánem *Forwardu*?“

„Ale...“ namítl mladý lodník.

„Shandon není nic víc než komodor. Je to statečný a odvážný námořník; velrybář, který ukázal, co dovede; spolehlivý druh, a zcela by si zasloužil velet, ale přece nevelí. Je zrovna tak kapitánem jako ty nebo já, s prominutím! A pokud se týká toho, kdo bude na lodi pánem po Bohu, neví se o něm nic víc. Až nastane vhodná chvíle, objeví se pravý kapitán – neznámo jak a odkud, neboť Richard Shandon neřekl a nemá dovoleno říci, ke kterému bodu zeměkoule s lodí zamíří.“

„Nicméně ujišťuji vás, mistře Cornhille,“ řekl mladý lodník, „že někdo se na lodi představil a byl ohlášen v dopise, ve kterém bylo místo prvního důstojníka nabídnuto panu Shandonovi!“

„Prosím?“ odsekl Cornhill a zamračil se, „ty tvrdíš, že *Forward* má na palubě kapitána?“

„Ale ovšem, mistře Cornhille.“

„To povídáš mně?“

„Ano, protože to mám od Johnsona, lodního mistra.“

„Od mistra Johnsona?“

„Ano, řekl mi to.“

„On ti to řekl? Johnson?“

„Nejenže mi to řekl, ale také mi kapitána ukázal.“

„Ukázal ti ho?“ zvolal Cornhill v úžasu.

„Ukázal mi ho.“

„A tys ho viděl?“

„Viděl jsem ho na vlastní oči.“

„A kdo to je?“

„Je to pes.“

„Pes se čtyřma nohama?“

„Ano!“

Lodníci z *Nautilu* byli velmi překvapeni. Za jiných okolností by vybuchli smíchy. Pes kapitánem brigy o sto sedmdesáti tunách!

Tady bylo nad čím žasnout! Ale skutečně, *Forward* byl loď tak neobyčejná, že bylo potřeba se dvakrát rozmyslet, než se začnou smát, než budou odporovat. Ostatně sám mistr Cornhill se nesmál.

„Johnson že ti ukázal toho kapitána nového typu, toho psa?“ zeptal se a obrátil se k mladému námořníkovi. „A ty jsi ho viděl? ...“

„Jako vidím vás, s prominutím!“

„Tak co si o tom myslíte?“ ptali se lodníci mistra Cornhilla.

„Nemyslím si nic,“ odpověděl prudce, „nemyslím si nic, jedině že je *Forward* loď ďáblova nebo bláznů patřících do blázince!“

Námořníci stále mlčky pozorovali *Forward*, jehož přípravy k odplutí se chýlily ke konci, a nenašel se mezi nimi jediný, který by se domníval, že si lodní mistr Johnson z mladého lodníka vystřelil.

Historie o psovi prolétla městem a téměř každý v davu zvědavců hledal očima tuto dogu-kapitána, považovanou za zvíře skoro nadpřirozené.

Ostatně už několik měsíců *Forward* přitahoval všeobecnou pozornost. To, co bylo v jeho stavbě trochu neobyčejné; tajemnost, která ho obestírala; inkognito, které zachovával jeho kapitán; způsob, jakým dostal Richard Shandon nabídku, aby řídil jeho vystrojení, a výběr, kterého se měl držet při sestavení mužstva; neznámý cíl, který někteří sotva tušili, to všechno přispívalo k tomu, že briga získala vzezření víc než zvláštní.

Pro myslitele, snílka a filozofa neexistuje větší vzrušení než loď před odplutím: fantazie ji ráda následuje v souboji s mořem, při srážkách s větrem, na její dobrodružné cestě, která ne vždy končí v přístavu, a přihodí-li se neočekávaná událost, zjevuje se loď ve fantastické podobě i těm, kteří nemají pro fantazii vůbec žádný smysl.

Tak tomu bylo s *Forwardem*. A jestliže obyčejní diváci nemohli trousit znalecké poznámky jako mistr Cornhill, fámy nashromážděné během tří měsíců úplně stačily živit liverpoolské klevety.

Briga byla postavena v loděnici v Birkenheadu, na předměstí města, které leží na levém břehu řeky Mersey a s přístavem je spojeno stále křižujícími parními čluny.

Stavební firma Scott a spol., jedna z nejschopnějších v celé Anglii, dostala od Richarda Shandona nárys a podrobný plán, kde nosnost, rozměry a model lodi byly udány co nejpečlivěji. Z tohoto plánu byla zřejmá prozíravost zkušeného námořníka. Shandon měl k dispozici značný kapitál, a tak práce byly za-

hájeny ihned a podle pokynů neznámého majitele postupovaly velmi rychle.

Briga byla konstruována velmi pevně, zřejmě měla odolávat obrovským tlakům, protože její kostra ze dřeva teaku (jakéhosi indického dubu, zvláštního pro svoji vysokou tvrdost) byla navíc obita železem.

V námořnickém světě se diskutovalo dokonce o tom, proč trup lodi, zbudovaný pro odolávání vysokému tlaku, nebyl zhotoven z černého plechu jako trup jiných parních lodí. Na to se odpovídalo, že tajemný inženýr má pro to své důvody.

V loděnici briga krok za krokem nabývala své podoby a její síla a štíhlost uváděly znalce v údiv. Jak si všimli lodníci z *Nautilu*, příď tvořila s kýlem pravý úhel a nebyla tupá jako obvyklá loď, ale byla vybavena ocelovým řezákem ulitým v dílnách R. Hawthorna v Newcastlu. Tato kovová příď se na slunci třpytila a dodávala brize zvláštního vzezření. Přestože na ní nebylo nic vojenského, na příďové nástavbě stálo šestnáctilibrové dělo usazené na čepu, aby s ním šlo otáčet všemi směry.

Pátého února 1860 byla tato loď spuštěna na vodu za účasti velkého množství diváků a její spuštění se zdařilo dokonale.

Jestliže však nebyla briga válečnou lodí, ani obchodním plavidlem, ani zábavní jachtou – neboť se většinou nevydáváme na projížďku se zásobami na šest let v podpalubí –, čím tedy byla?

Lodí určenou pátrat po *Erebusu* a *Terroru* a po siru Johnu Franklinovi? Také ne, protože v loňském roce 1859 se vrátil z arktických moří velitel Mac Clintock a přinesl jasný důkaz o zkáze této nešťastné výpravy.

Chce se tedy *Forward* snad opět pokusit o proslulý Severozápadní průchod? Proč? Kapitán Mac Clure ho objevil v roce 1853 a jeho poručík Creswell měl jako první tu čest obeplout americkou pevninu z Davisova průlivu.

A přece zasvěceným osobám bylo jasné, že *Forward* se chystá čelit ledovým krajům. Má v úmyslu proniknout k jižnímu pólu, dál než velrybář Wedell, dál než kapitán James Ross? Ale proč a s jakým cílem?

Jak je zřejmé, ačkoli bylo pole domněnek omezené, dovedla na něm lidská fantazie přece jenom zabloudit.

Následující den po spuštění brigy na vodu byl dopraven její stroj z dílen R. Hawthorna v Newcastlu.

Tento stroj o síle sto dvacet koní se zdvihovými válci nezabíral příliš místa, jeho síla byla obrovská pro sto sedmdesátitunovou loď s velkým množstvím plachet, která je schopna pozoruhodného rychlostního výkonu. Její zkoušky nenechávaly nikoho na pochybách, a dokonce i lodní mistr Johnson se k tomu vyjádřil před Cliftonovým přítelem takto:

„Protože má *Forward* plachty i šroub, popluje s plachtami rychleji."

Cliftonův přítel této poznámce vůbec nerozuměl, ale považoval to za naprosto možné na lodi, které osobně velí pes.

Poté, co byl na loď umístěn stroj, začalo nakládání zásob. A nebyla to maličkost, protože loď s sebou brala potraviny na šest let. Skládaly se z nasoleného a uzeného masa, z uzených ryb, ze sucharů a mouky. Hory kávy a čaje byly házeny do podpalubí jako obrovské laviny. Richard Shandon dohlížel na nakládání tohoto drahocenného nákladu jako člověk, který tomu rozumí. Všechno bylo uloženo, opatřeno nápisem a očíslováno v dokonalém pořádku. Také naložili bohatou zásobu indiánského pokrmu zvaného pemmican, který v malém objemu obsahuje velké množství výživných látek.

Tento druh potravin nepřipouštěl žádné pochybnosti o délce plavby. Dobrý pozorovatel na první pohled poznal, že *Forward* popluje do polárních moří, podle soudků s citrónovou šťávou a vápenatými pastilkami, podle balíků s hořčicí a semeny šťo-

víku a lžičníku, zkrátka podle množství protikurdějových prostředků, které jsou tak potřeba při plavbách v jižních i severních mořích. Shandon bezpochyby dostal pokyn, aby se speciálně zaměřil na tuto část nákladu, neboť ho zaměstnávala stejně jako cestovní lékárna.

Jestliže nebylo na lodi hodně zbraní, což mohlo upokojit ty bojácnější, pak komora na střelný prach byla plná, což mohlo poděsit. Jediné dělo na příďové nástavbě nemohlo vzbuzovat domněnku, že by spotřebovalo tuto zásobu. A to nutilo k přemýšlení. Také tam byly obrovské pily a hrubé nástroje, jako páky, olověné palice, ruční pilky, obrovské sekery atd., také slušné množství *blasting-cylinders* – určitého druhu petard, jejichž výbuch by stačil vyhodit do povětří liverpoolskou celnici. To vše bylo divné, až děsivé, nemluvě o různých raketách, signálních světlicích a svítilnách.

Mnoho diváků na nábřeží newprinceských doků se podivovalo také dlouhému velrybářskému člunu z mahagonového dřeva, plechové piroze potažené gutaperčou a několika nafukovacím člunům. Každého se zmocňovala větší a větší nervozita, dokonce i dojetí, neboť s odlivem měl *Forward* brzy vyplout za svým záhadným cílem.

II. KAPITOLA

Neočekávaný dopis

Zde je znění dopisu, který obdržel Richard Shandon před osmi měsíci:

Aberdeen, 2. srpna 1859

Pan Richard Shandon
Liverpool

Vážený pane,

tímto Vám oznamuji, že do rukou pánů Marcuarta a spol., bankéřů v Liverpoolu, bylo složeno šestnáct tisíc liber. Přikládám řadu podepsaných poukázek, s kterými Vám dovolí disponovat uvedení pánové Marcuart a spol. až do výše zmíněných šestnácti tisíc liber.

Neznáte mne. Na tom nezáleží. Já znám Vás. To je hlavní. Nabízím Vám místo prvního důstojníka na brize Forward pro plavbu, která může být dlouhá a nebezpečná.

Nepřijmete-li, nevadí. Přijmete-li, obdržíte pět set liber služného a po uplynutí každého roku, pokud plavba potrvá, zvýší se Váš příjem o desetinu.

Briga Forward neexistuje. Budete ji muset dát zbudovat tak, aby mohla vyplout na moře nejpozději v prvních dnech dubna

1860. Přikládám podrobný popis s nárysem. Budete se ho muset přísně držet. Loď bude postavena v loděnici pánů Scotta a spol., kteří se budou řídit Vašimi rozkazy.

Zvláštní pozornost věnujte mužstvu Forwardu, které se bude skládat z kapitána – mne, prvního důstojníka – Vás, druhého důstojníka, lodního mistra, dvou inženýrů – strojníků, jednoho lodivoda mezi ledovci – ice-mastera, osmi lodníků, dvou topičů, celkem osmnácti mužů včetně doktora Clawbonnyho z tohoto města, který se Vám představí v pravý čas.

Lidé, kteří budou povoláni účastnit se plavby na Forwardu, musí být Angličané, volní, bez rodiny, neženatí, střídmí, neboť požívání lihovin, i piva, nebude na lodi trpěno, musí být připraveni vše podstoupit a vše snést. Vyberte je především mezi lidmi sangvinického temperamentu, kteří mají v sobě hodně životní síly a živočišné teploty.

Nabídnete jim pětkrát vyšší mzdu, než je jejich obyčejná mzda, a ta se po každém roce jejich služby zvětší o desetinu. Na konci plavby bude pro každého z nich zajištěno pět set liber a dva tisíce liber pro Vás. Tyto peníze budou uloženy u zmíněných pánů Marcuarta a spol.

Tato plavba bude dlouhá a obtížná, ale čestná. Neváhejte tedy, pane Shandone.

Odpovězte poste restante do Göteborgu (Švédsko) pod značkou K. Z.

PS. Patnáctého února obdržíte velkého dánského psa s převislými pysky, tmavěplavé barvy, napříč černě pruhovaného. Ubytujete ho na lodi a dáte ho krmit ječným chlebem smíchaným s odvarem z lojového mláta. Přijetí tohoto psa oznámíte pod horní značkou do Livorna (Itálie).

Kapitán Forwardu se objeví a dá se poznat v pravý čas. Ve chvíli odplutí dostanete nové instrukce.

Kapitán Forwardu K. Z.

III. KAPITOLA

Doktor Clawbonny

Richard Shandon byl dobrý námořník. Dlouho velel velrybářským lodím v arktických mořích a získal výbornou pověst, která se rozšířila po celém Lancasteru. Takový dopis ho mohl právem překvapit. Podivil se tedy, ale s chladnokrevností muže, který nevidí něco podobného poprvé.

Ostatně splňoval žádané podmínky – neměl ženu, děti, ani příbuzné. Byl zcela svobodným mužem. A protože neměl nikoho, s kým by se o tom poradil, odebral se přímo k pánům bankéřům Marcuartovi a spol.

„Pokud tam jsou peníze," řekl si, „ostatní přijde samo."

V bance byl přijat s ohledy náležejícími muži, který klidně očekává v pokladně šestnáct tisíc liber. Nejprve se o tom přesvědčil a pak si nechal podat list bílého papíru, na který hrubým písmem námořníka oznámil pod udanou adresou, že přijímá.

Ještě ten den se obrátil na birkenheadské loďaře a za dvacet čtyři hodin poté rozkládal se už kýl *Forwardu* na podstavcích loděnice.

Richard Shandon byl asi čtyřicetiletý muž, silný, energický a statečný; tři dobré vlastnosti pro námořníka, neboť dodávají důvěru, sílu a chladnokrevnost. Známá byla jeho nedůtklivost

a tvrdošíjnost, jeho lodníci ho také nikdy nemilovali, spíš se ho obávali. Tato pověst mu přesto nepřekážela v tom, aby sestavil své mužstvo, protože bylo známo, že se obratně dovede ze všeho vysekat.

Shandon se obával, že tajemná stránka tohoto podniku by mu mohla překážet v jednání.

„A proto," řekl si, „bude nejlepší nic nerozhlašovat, našli by se takoví žraloci, kteří by chtěli vědět proč a nač, a jelikož nevím nic, odpovídal bych jim nesnadno. Ten K. Z. je jistě podivný patron, ale konečně zná mě a spoléhá na mě: to stačí. Pokud se týká jeho lodi, bude hezky vypravena, a ať se nejmenuju Richard Shandon, jestli není určena k návštěvě Ledového moře. Ale to si nechme pro sebe a pro své důstojníky."

Pak začal Shandon rekrutovat mužstvo, přitom dbal na rodinné a zdravotní podmínky, které stanovil kapitán.

Znal statečného, velmi oddaného chlapce, dobrého námořníka jménem James Wall. Mohlo mu být asi třicet let a neměla to být jeho první cesta na sever. Shandon mu nabídl místo druhého důstojníka a James Wall přijal naslepo. Přál si jen plout, tak moc miloval své povolání. Shandon mu podrobně celou věc vysvětlil, stejně jako jistému Johnsonovi, z kterého udělal lodního mistra.

„Naštěstí," odpověděl James Wall, „je to jako cokoli jiného. Jde-li o to, aby byl nalezen Severozápadní průchod, pak je možné se zase vrátit."

„Ne pokaždé," řekl mistr Johnson, „ale to není důvod, proč by se tam nemělo plout."

„Ostatně, jestli se nemýlím," pokračoval Shandon, „je nutné přiznat, že tato cesta bude podniknuta za dobrých podmínek. *Forward* bude vynikající loď, s dobrým strojem se dostane daleko. Osmnáct lidí v posádce, to je všechno, co potřebujeme."

„Osmnáct mužů," poznamenal mistr Johnson, „tolik jich měl na lodi Američan Ken, když uskutečnil svou proslulou cestu k severnímu pólu."

„Je vždycky zvláštní," ujal se slova Wall, „když se nějaký podivín znovu snaží proniknout po moři do Davisova průlivu k průlivu Beringovu. Výpravy, které byly vyslány pátrat po admirálu Franklinovi, stály Anglii už přes sedm set šedesát tisíc liber a nepřinesly prakticky žádný úspěch! Který ďábel může ještě dát majetek do takového podniku?"

„Především, Jamesi," odpověděl Shandon, „uvažujeme o pouhé domněnce. Poplujeme-li opravdu do jižních nebo severních moří, nevím, jde snad o pokus o nový objev. Mimoto, jednoho dne se má objevit jistý doktor Clawbonny, který bude určitě vědět víc a bude mít za úkol nám to oznámit. Uvidíme!"

„Počkáme si," řekl mistr Johnson, „pokud jde o mě, veliteli, vydám se na hon na silné lidi. A pokud se týká podstaty jejich živočišného tepla, jak říká kapitán, ručím vám za ně předem. V tomto směru se na mě můžete spolehnout."

Johnson byl drahocenný člověk, znal plavbu ve vysokých šířkách. Byl lodním mistrem na palubě lodi *Fénix*, která se účastnila výprav vyslaných v roce 1853 hledat Franklina. Tento statečný námořník byl dokonce svědkem smrti francouzského poručíka Bellota, kterého doprovázel na cestě mezi ledy.

Johnson znal liverpoolský námořnický personál a tak se bez otálení vydal najmout mužstvo.

Shandon, Wall a on pracovali tak rychle, že v prvních prosincových dnech byl počet jejich lidí úplný. Ale dosáhli toho s jistými obtížemi. Mnozí byli navnaděni příslibem vysoké mzdy, avšak budoucnost výpravy je děsila. Někteří se dali najmout, aniž by si to rozmyslili, a později přišli vrátit slovo i zálohu, neboť přátelé je přemluvili, aby se do takového podniku nepouštěli. Ostatně každý se snažil proniknout tajemstvím a naléhal

otázkami na velitele Richarda Shandona. Ten je odkazoval na Johnsona.

„Co ti mám říct, příteli?“ odpovídal Johnson stále stejně, „nevím nic víc než ty. V každém případě budeš v dobré společnosti chlapů, kteří se nebojí ničeho, a to už něco znamená! Nerozmýšlej se dlouho – buď přijmi, nebo ne!“

A většina přijala.

„Pochopíš,“ dodal někdy lodní mistr, „že mám s volbou jenom potíže. Vysoká mzda, jakou námořníci nepamatují, a přitom jistota, že po návratu tě čeká pěkný kapitál – to opravdu táhne!“

„Pravda je,“ odpovídali, „že je to velmi lákavé! Zaopatřeni až do smrti.“

„Nechci ti tajit,“ pokračoval Johnson, „že plavba bude dlouhá, obtížná a nebezpečná. Stojí to výslovně v našich instrukcích. Je tedy nutné dobře vědět, k čemu se zavazujeme. S největší pravděpodobností se budeme muset odvážit všeho, co je v lidských silách, a možná ještě více!

Jestli nemáš statečné srdce, neochvějnou povahu, ďábla v těle a dvacet nadějí proti jedné, že vydržíš, a jestli ti záleží prostě na tom, abys nechal svou kůži tady místo jinde, raději zde než tam dole, ukaž mi záda a udělej místo statečnějšímu.“

„Ale, mistře Johnsone,“ začínal lodník vehnaný do úzkých, „znáte alespoň kapitána?“

„Kapitánem je Richard Shandon, příteli, do té doby, než se dostaví nějaký jiný.“

Tedy je třeba říci, že totéž si myslel velitel. Oddával se myšlence, že v poslední chvíli dostane přesné instrukce o cíli cesty a zůstane na palubě *Forwardu* kapitánem. Sám dokonce rád šířil tuto domněnku jak v hovorech se svými důstojníky, tak při dohlížení na budování brigy, jejíž první žebra se zvedala v birkenheadské loděnici jako boky převrácené velryby.

Shandon a Johnson dbali přísně pokynů týkajících se zdraví mužstva – lidé měli uspokojivý vzhled, energie, že by to roztopilo stroj *Forwardu*, pružná těla, čistou a zdravou pleť, se kterou budou moci odolat nejprudším mrazům. Byli to muži plní důvěry, rozhodní, energičtí a s pevnou tělesnou konstrukcí, ne všichni však stejně silní. Shandon dokonce váhal přijmout některé z nich, jako byl lodník Gripper a Garry a harpunář Simpson, kteří se mu zdáli trochu hubení, ale jinak měli pevnou tělesnou konstrukci a odvážná srdce, a tak jejich přijetí bylo podepsáno.

Celé mužstvo patřilo ke stejné protestanské víře. Při dlouhých cestách častokrát společná modlitba a četba bible slučuje různé nálady mezi muži a povznáší je ve chvílích malomyslnosti.

Shandon znal ze zkušenosti, jak prospěšné jsou tyto zvyky a jaký vliv mají na náladu mužstva, také se jich vždy užívá na palubě lodí, které se chystají přezimovat v polárních mořích.

Když bylo mužstvo sestaveno, staral se Shandon a oba jeho důstojníci o zásoby. Drželi se přísně kapitánových instrukcí, instrukcí jasných, přesných a podrobných, v nichž byly zaznamenány co do kvality a množství i nejmenší předměty. Díky poukázkám, které měl velitel k dispozici, bylo vše placeno v hotovosti se srážkou osmi procent, které Richard pečlivě připsal K. Z. k dobru.

Mužstvo, zásoby, náklad, všechno bylo připraveno v lednu 1860. *Forward* byl už jen vystrojován. Shandon trávil všechny dny v Birkenheadu.

Dne 23. ledna ráno byl podle zvyku na jednom ze širokých parních člunů, které mají kormidla na obou koncích, aby se snadno otáčely, a plují stále mezi oběma břehy Mersey. Ten den panovala jedna z mlh, které nutí říční lodníky řídit se buzolou, ačkoli jejich plavba trvá sotva deset minut.

Ať byla mlha jakkoli hustá, nemohla Shandonovi zabránit, aby nespatřil muže malého vzrůstu, dost tlustého, s jemnou a veselou tváří a s roztomilým pohledem, který k němu přistoupil, vzal ho za obě ruce a potřásl jimi s ohnivostí, prudkostí a důvěrností „zcela jižní“, jak by řekl Francouz.

Ten člověk by klidně mohl z jihu být, protože bez přestání mluvil a široce gestikuloval, jako kdyby hrozilo, že v něm myšlenka, která z něho nevyjde, exploduje a roztrhne ho. Malé oči duchaplného člověka a velká a pohyblivá ústa byly jako bezpečnostní záklopky, které dovolovaly tomuto nadbytku sebe sama průchod. Ten muž mluvil, mluvil, mluvil tak moc a tak rychle, že, nutno přiznat, Shandon nerozuměl ničemu.

Ale první důstojník *Forwardu* brzy poznal tohoto mužíčka, kterého nikdy neviděl. V duchu mu svitlo a ve chvíli, kdy si tamten oddychoval, vyrazil Shandon chvatně:

„Doktor Clawbonny?“

„Osobně, veliteli! Už téměř dobrou čtvrthodinu vás hledám, ptám se po vás všude a všech! Představte si moji netrpělivost – ještě pět minut a ztratil bych hlavu! Jste to tedy vy, veliteli? Existujete skutečně? Nejste bajkou! Vaši ruku, vaši ruku, ať ji opět stisknu ve své! Ano, je to skutečně ruka velitele Richarda Shandona! Takže, jestli existuje nějaký velitel Shandon, pak existuje nějaká briga *Forward*, které velí, a jestli jí velí, odpluje, a jestli odpluje, vezme doktora Clawbonnyho na palubu!“

„Ano, doktore, jsem Richard Shandon, briga *Forward* existuje a odpluje!“

„To je logické,“ odpověděl doktor a mohutně se nadechl, „to je logické. A tak vidíte moji radost – jsem na vrcholu svých tužeb. Odedávna jsem očekával podobnou příležitost a toužil jsem podniknout podobnou cestu. Tak tedy s vámi, veliteli ...“

„Dovolte ...“ řekl Shandon.

„S vámi," pokračoval Clawbonny, aniž by ho zaslechl, „jsem přesvědčen, že poplujeme daleko a že necouvneme ani o píď."

„Ale ..." začal opět Shandon.

„Neboť vy jste se osvědčil, veliteli, a já vím, co dovedete. Ach, jste statečný námořník!"

„Jestli dovolíte ..."

„Ne, nedovolím, aby se o vaší odvaze, smělosti a zručnosti pochybovalo jen na okamžik, i vámi samotným! Kapitán, který si vás zvolil za prvního důstojníka, je muž, který se v tom vyzná, za to vám ručím!"

„Ale o to nejde," řekl Shandon netrpělivě.

„A o co tedy jde? Nemučte mě déle!"

„Copak mě u všech všudy necháte mluvit? Řekněte mi, doktore, co vás přimělo k tomu, abyste se účastnil výpravy *Forwardu*?"

„Ale dopis, normální dopis, který tady vidíte, dopis řádného kapitána, velmi lakonický, ale postačující!"

S těmi slovy podal doktor Shandonovi dopis s tímto zněním:

Inverness, 22. ledna 1860
Doktor Clawbonny
Liverpool
Chce-li doktor Clawbonny vstoupit na Forward na dlouhou plavbu, může se představit veliteli Richardu Shandonovi, který dostal instrukce Vás se týkající.

Kapitán Forwardu K. Z.

„Dopis jsem dostal dnes ráno a prosím, jsem připraven vstoupit na palubu *Forwardu*."

„Avšak," řekl Shandon, „víte, doktore aspoň, jaký je účel této cesty?"

„Asi tolik jako každý jiný, ale co je mi do toho? Jen když někam odpluji! Říká se, že jsem učenec, ale to je omyl, veliteli, nevím nic a jestliže jsem uveřejnil několik knih, které nejdou špatně na odbyt, udělal jsem chybu, obecenstvo je příliš dobré, že je kupuje! Nevím nic, říkám vám než to, že jsem ignorant! Tedy, nabízí se mi, abych si doplnil nebo spíše obnovil své vědomosti v lékařství, v chirurgii, v dějinách, v zeměpise, v botanice, v mineralogii, v conchyliologii*), v geodézii, v chemii, ve fyzice, v mechanice a v hydrografii, tedy přijímám a ujišťuji vás, že bez prošení!“

„Takže,“ řekl Shandon zklamaně, „vy nevíte, kam pluje *Forward*?“

„Ano, veliteli, popluje tam, kde je možné se učit, dělat objevy, obohacovat se novými poznatky, porovnávat; tam, kde je možné se setkat s jinými zvyky, jinými krajinami, kde je možné studovat jiné národy, pluje prostě tam, kde jsem ještě nikdy nebyl.“

„Ale přesněji?“ zvolal Shandon.

„Přesněji,“ odpověděl doktor, „slyšel jsem, že zamíří do severních krajin. Takže popluje na sever!“

„Znáte aspoň,“ otázal se Shandon, „jeho kapitána?“

„Ani trochu! Ale je to správný muž, můžete mi věřit!“

Vystoupili v Birkenheadu. Velitel zatím zasvětil doktora do situace a tajemství podnítilo doktorovu fantazii. Pohled na brigu ho strhl k výbuchům radosti. Od toho dne už Shandona neopustil a každé ráno přišel *Forward* navštívit.

Ostatně, měl zvláštní starost – dohlížet na zařízení lodní lékárny.

Neboť tento Clawbonny byl lékařem, a to dobrým lékařem, ale málo provozoval praxi. Stal se v pětadvaceti doktorem jako

*) conchyliologie – nauka o lasturách, součást zoologie

každý jiný, ale už ve čtyřiceti letech byl pravým učencem. Jako osobnost známá celému městu se stala vlivným členem liverpoolské Literární a filozofické společnosti. Malé jmění mu dovolovalo udílet rady, které nebyly méně cenné, neboť byly zdarma. Byl milován, jak milován musí být velice roztomilý člověk, který nikdy neublížil nikomu, ani sobě. Byl živý a povídavý, srdce měl stále na dlani a dlaň v dlani kdekoho.

Když se zpráva o jeho nalodění na palubu *Forwardu* rozšířila městem, jeho přátelé zkusili vše, aby ho od toho zradili. Tím se však kořeny jeho úmyslu zapustily ještě hlouběji. A tak když si doktor něco umínil, musel by být někdo velice dovedný, aby ho od toho odvrátil.

Od toho dne přibývalo pověstí, dohadů a nátlaků, ale to nezabránilo, aby byl *Forward* 5. února 1860 spuštěn na vodu.

O dva měsíce později byl přichystán vyplout na širé moře.

Dne 15. února, jak předem ohlásil kapitánův dopis, byl po železnici z Edinburghu do Liverpoolu na adresu Richarda Shandona dopraven pes dánského plemene. Zdálo se, že zvíře je zlostné, placké i trochu zlomyslné, a mělo zvláštní pohled. Na měděném obojku mělo vyryto jméno *Forward*. Velitel ho tentýž den ubytoval na lodi a potvrdil jeho přijetí do Livorna na udanou značku.

Tak tedy mimo kapitána bylo mužstvo kompletní. Bylo složeno takto: 1. K. Z., kapitán; 2. Richard Shandon, velitel; 3. James Wall, druhý důstojník; 4. doktor Clawbonny; 5. Johnson, lodní mistr; 6. Simpson, harpunář; 7. Bell, tesař; 8. Brunton, první strojník; 9. Plover, druhý strojník; 10. Strong (černoch), kuchař; 11. Foker, ice-master; 12. Wolsten, zbrojíř; 13. Bolton, lodník; 14. Garry, lodník; 15. Clifton, lodník; 16. Gripper, lodník; 17. Pen, lodník; 18. Waren, topič.

IV. KAPITOLA

Doga-kapitán

Den odplutí nastal 5. dubna. Přijetí doktora na loď všechny trochu upokojilo. Kam se rozhodl jít tento uznávaný učenec, tam ho mohli následovat i ostatní. Přesto většina lodníků byla stále znepokojena. Shandon se bál, aby mu dezerce nezpůsobila na lodi ztráty, a tak si velmi přál, aby už byl na širém moři. Až břehy zmizí z očí, mužstvo se uklidní.

Kajuta doktora Clawbonnyho ležela v pozadí pod horní palubou a zabírala celou záď lodi. Kapitánova kajuta a kajuta prvního důstojníka byly umístěny vzadu a ústily na palubu. Kapitánova kajuta zůstala hermeticky uzavřena, předtím však byla zásobena různými přístroji, nábytkem, cestovními obleky, knihami, rezervními oděvy a potřebami, které byly uvedeny v podrobném seznamu. Podle pokynu neznámého byl klíč od této kajuty poslán do Lübecku, tedy jediný on mohl dovnitř.

Tento detail Shandona mrzel a mařil jeho velké naděje na místo nejvyššího velitele. Pokud se týká jeho vlastní kajuty, dokonale si ji upravil pro potřeby nadcházející cesty, neboť znal dopodrobna požadavky polární výpravy.

Pokoj druhého důstojníka byl v mezipalubí, které tvořilo prostornou ložnici pro lodníky. Muži se tam cítili jako doma,

na žádné jiné lodi by nenašli tak pohodlné ubytování. Bylo o ně postaráno jako o drahocenný náklad, velká kamna zaujímala střed společné haly.

Doktor Clawbonny byl spokojen se vším, svoji kajutu obsadil již 6. února, den poté, kdy byl *Forward* spuštěn na vodu.

„Nejšťastnější ze zvířat by byl hlemýžď, který by si mohl udělat ulitu, jak je mu libo. Pokusím se být inteligentním hlemýžděm."

A opravdu, na ulitu, kterou neměl na dlouhou dobu opustit, byla jeho kajuta pěkně zařízena. Doktor s radostí dítěte pořádal svá vědecká zavazadla. Knihy, herbáře, přihrádky, přesné měřicí přístroje, fyzikální aparáty, sbírka teploměrů, tlakoměrů, vlhkoměrů, dešťoměrů, dalekohledů, kompasů, sextantů, map, plánů, lahviček, prášků, úplná cestovní lékárna, to vše bylo seřazeno tak, že by se za to nemuselo stydět ani Britské muzeum. Tento prostor dvou čtverečních metrů obsahoval nemálo pokladů. Doktor mohl jen tak, bez námahy vztáhnout ruku a rázem se stal lékařem, matematikem, hvězdářem, zeměpiscem, botanikem nebo zoologem.

Nutno přiznat, že byl hrdý na toto uspořádání a šťastný ve své plující svatyni, i když k jejímu zaplnění by stačili tři z jeho hubenějších přátel. Ti se tam stejně hrnuli tak často a v takovém počtu, že to omrzelo i tak shovívavého člověka, jako byl doktor. Nakonec v protikladu se Sokratem řekl:

„Můj dům je malý, avšak kéž zlíbilo by se nebi, aby nikdy nebyl plný přátel!"

Abychom doplnili popis *Forwardu*, stačí dodat, že bouda pro velkého dánského psa byla zbudována právě pod oknem tajuplné kajuty. Ale její divoký obyvatel se raději potloukal v mezipalubí a v podpalubí. Zdálo se nemožné ho ochočit a nikdo by nebyl schopen ovládnout jeho podivnou povahu. Slýchali ho

zvláště v noci, jak žalostně vyje, což se strašlivě rozléhalo dutinami lodi.

Byl to stesk po nepřítomném pánovi? Byl to pud vzhledem k nastávající nebezpečné cestě? Byla to předtucha blížícího se nebezpečí? Lodníci byli pro tu poslední myšlenku a několik z nich si zažertovalo, že pes je zvířetem ďábelského původu.

Pen – každopádně velmi surový člověk – na něho jednoho dne skočil a chtěl ho uhodit, ale padl tak nešťastně na hranu vratidla, že si téměř rozrazil lebku. Je snadné si domyslet, že z této příhody bylo obviněno fantastické zvíře.

Clifton – nejpověrčivější z celého mužstva – si také všiml jedné zvláštní věci, že pes, když je na horní palubě, prochází se vždycky na té straně, odkud vane vítr. Později, když byla briga na širém moři a změnila směr, podivné zvíře změnilo místo při každém otočení a drželo se po větru, jak by to dělal kapitán *Forwardu*.

Doktor Clawbonny, jehož mírnost a lichocení by zkrotily tygra, se marně pokoušel získat si náklonnost tohoto psa. Byla to však škoda času i práce.

Neslyšel ani na žádné jméno ze psího kalendáře. A tak lidé na lodi mu začali říkat Kapitán, protože to vypadalo, že život na lodi dobře zná. Zřejmě se už kdysi zúčastnil nějaké plavby.

Pochopíme tedy žertovnou odpověď lodního mistra určenou Cliftonovu příteli a to, že tato hypotéza nenašla mnoho nevěřících. Většina opakovala s úsměvem, že očekávají, že jednoho krásného dne spatří tohoto psa v lidské podobě, jak velí zvučným hlasem.

I když podobné obavy Richard Shandon nepociťoval, nebyl úplně klidný a den před odplutím, 5. dubna večer, rozmlouval o tomto tématu s doktorem, Wallem a mistrem Johnsonem v prostoru pod horní palubou.

Všichni čtyři muži si pochutnávali už na desátém grogu, bezpochyby posledním, neboť podle dopisu z Aberdeenu měli být všichni z mužstva, od kapitána po topiče, *teetotalers* – to znamená, že nesměli pít víno, pivo a ostatní alkohol s výjimkou v případě nemoci nebo na doktorův předpis.

Tak tedy, už za hodinu se mluvilo o odplutí. Vyplní-li se kapitánovy instrukce do posledního písmene, obdrží zítra Shandon dopis, ve kterém budou poslední rozkazy.

„Jestliže mi tento dopis," řekl velitel, „neoznámí jméno kapitána, musí nám aspoň udat směr lodi. Neboť jinak, kam ji vést?"

„Řeknu vám," odpověděl netrpělivý doktor, „být vámi, Shandone, vyplul bych i bez dopisu. Dovede za námi běžet – za to ručím."

„Vy nepochybujete o ničem, doktore! Ale ke kterému bodu zeměkoule byste zamířil, smím-li se zeptat?"

„K severnímu pólu, to je samozřejmé, o tom nelze pochybovat."

„Nelze pochybovat?" řekl Wall. „A proč ne k jižnímu pólu?"

„K jižnímu pólu," zvolal doktor, „nikdy! Přece by kapitána nenapadlo vystavit brigu plavbě celým Atlantským oceánem! Přemýšlejte o tom přece, milý Walle."

„Doktor má odpověď na všechno," odpověděl Wall.

„Na sever tedy," řekl Shandon. „Ale řekněte mi, doktore, na Špicberky, do Grónska, na Labrador nebo do Hudsonova zálivu? Jestliže vedou všechny cesty ke stejnému cíli, totiž mezi ledovce, pak jich existuje hodně a byl bych velmi na rozpacích, pro kterou se rozhodnout. Máte snad pro mě jednoznačnou odpověď, doktore?"

„Nemám," odpověděl doktor mrzutě, jelikož nevěděl, co říct, „ale abychom to dokončili: jestliže nedostanete dopis, co uděláte?"

„Neudělám nic, budu čekat.“

„Neodplujete?“ vzkřikl Clawbonny a mával zoufale sklenicí.

„Samozřejmě že ne.“

„To je nejmoudřejší,“ odpověděl klidně mistr Johnson, zatímco se doktor procházel kolem stolu, neboť nemohl vydržet na místě. „Ano, to je nejmoudřejší. Přesto však příliš dlouhé čekání by mohlo mít osudné následky. Především počasí je krásné, a jedná-li se o sever, musíme využít tání, abychom projeli Davisovým průlivem. Mimoto mužstvo začíná být víc a víc neklidné, jejich přátelé a kamarádi je přemlouvají, aby opustili *Forward*, a tento vliv by nám mohl způsobit pěkné věci.“

„Nutno dodat,“ řekl James Wall, „že pokud se našich lidí zmocní panika, zběhnou do posledního, a nevím, veliteli, jestli by se vám podařilo znovu sestavit podobné mužstvo.“

„Ale co mám dělat?“ zvolal Shandon.

„To, co jste řekl,“ odpověděl doktor, „čekat, čekat ale do zítřka. Kapitánovy sliby se dosud splnily s naprostou pravidelností. Není tedy třeba se domnívat, že nebudeme o svém cíli informováni v pravý čas. Nepochybuji ani na okamžik, že zítra plujeme po Irském moři, a tak, přátelé, navrhuji poslední grog na zdar naší cesty. Začíná se způsobem poněkud nevysvětlitelným, ale s námořníky, jako jste vy, je možné si domyslet, že skončí dobře.“

A všichni čtyři se napili naposledy.

„Nyní, veliteli,“ začal opět mistr Johnson, „mohu-li vám radit, připravte vše k odplutí. Je nutné, aby si mužstvo myslelo, že jste si svou věcí jistý. Zítra, ať přijde dopis, nebo ne, vytáhneme kotvy. Nedávejte zatopit, zdá se, že vítr vydrží, takže nebude nic snazšího než dostat se na širé moře. Ať lodivod vystoupí na palubu, s odlivem vyplujte z doků, zakotvěte za Birkenheadským mysem a naši lidé už nebudou mít spojení se

zemí. A přijde-li konečně ten ďábelský dopis, najde nás tam stejně jako kdekoli jinde.“

„Dobře řečeno, můj statečný Johnsone!“ řekl doktor a podal starému námořníkovi ruku.

„Stane se, jak bylo řečeno!“ odpověděl Shandon.

Každý odešel do své kajuty a očekával v neklidném spánku východ slunce.

Následujícího dne v první roznášce dopisů po městě se nenašel jediný, který by byl adresován veliteli Richardu Shandonovi.

Nicméně Shandon konal přípravy k odplutí. Zpráva o tom se okamžitě roznesla po celém Liverpoolu, a jak jsme viděli, na nábřeží newprinceských doků se seběhlo velké množství diváků.

Mnozí z nich přišli až na palubu brigy: jeden, aby objal kamaráda, druhý, aby odradil přítele od cesty, třetí, aby se podíval na tu podivnou loď, jiný, aby se konečně dověděl o cíli cesty. Reptali, že velitel byl mlčenlivější a zdrženlivější víc než kdy jindy.

Měl pro to ovšem své důvody.

Odbilo deset hodin. Pak jedenáct. Odliv měl nastat kolem jedné hodiny po poledni. Shandon vrhal z velitelského můstku nepokojný pohled na dav a snažil se na něčí tváři vypátrat tajemství svého poslání. Ale marně. Lodníci *Forwardu* vykonávali mlčky jeho rozkazy a nespouštěli z něho oči, stále očekávali sdělení, které však nepřicházelo.

Mistr Johnson končil přípravy na zvednutí kotvy. Obloha byla zatažená a moře se prudce vlnilo, vál ostrý vítr od jihovýchodu, ale z Mersey šlo vyplout snadno.

V poledne stále nic. Doktor Clawbonny rozčileně popocházel, pokukoval a gestikuloval, nemohl se už dočkat, až bude na moři. Byl vzrušený.

Shandon si hryzal rty do krve.

Vtom k němu přistoupil Johnson a řekl:

„Veliteli, chceme-li využít odliv, nesmíme ztrácet čas, nedostaneme se z doků dříve než za dobrou hodinu.“

Shandon se naposledy kolem sebe rozhlédl a podíval se na hodinky. Odbilo poledne.

„Tak do toho!“ řekl svému lodnímu mistru.

„Všichni pryč!“ vykřikl lodní mistr na návštěvníky lodi, aby opustili palubu *Forwardu*.

Dav se začal hýbat a hrnul se z lodi, aby se vrátil na nábřeží, zatímco mužstvo brigy odvazovalo poslední lana.

Nevyhnutelný zmatek mezi těmito zvědavci, které lodníci vyháněli bez velkých ohledů, byl zvýšen ještě štěkotem psa. Ten se náhle vymrštil z příďové nástavby hustým množstvím návštěvníků. Štěkal hlubokým hlasem.

Dav se před ním rozestoupil. Pes vyskočil na velitelský můstek a – neuvěřitelná věc, kterou ovšem mohlo tisíc svědků dokázat, – tato doga-kapitán držela v zubech dopis.

„Dopis!“ zvolal Shandon, „ale potom on je na lodi!“

„Určitě tady byl, ale už zde není,“ odpověděl Johnson a ukázal na palubu, zcela vyčištěnou od nepohodlných zvědavců.

„Kapitáne! Kapitáne, sem!“ zvolal doktor a pokusil se vzít dopis. Pes však před jeho rukou prudce uskočil. Zdálo se, že chce své poslání vyřídit jen Shandonovi osobně.

„Sem, Kapitáne!“ řekl Shandon.

Pes se přiblížil. Shandon mu vzal dopis bez obtíží a Kapitán uprostřed hlubokého ticha panujícího na lodi a na nábřeží třikrát zvučně zaštěkal.

Shandon držel dopis a neotvíral ho.

„Ale čtěte přece, čtěte!“ zvolal doktor.

Shandon pozoroval dopis. Adresa bez data a místa zněla pouze:

Velitel Richard Shandon,
paluba brigy Forward

Shandon otevřel dopis a četl:

Zamíříte k mysu Farvel. Dorazíte k němu 20. dubna. Neobjeví-li se kapitán na palubě, překročíte Davisův průliv a vystoupíte po Baffinově moři až k Melvillovu zálivu.

Kapitán Forwardu K. Z.

Shandon tento stručný dopis pečlivě složil, vložil do kapsy a dal rozkaz k odplutí. Jeho hlas, který se sám nesl ve hvízdání východního větru, měl v sobě cosi slavnostního.

Brzy byl *Forward* mimo přístavní dok. Vedený liverpoolským lodivodem, kterého následoval kutr – malé plavidlo s několika plachtami –, plul po proudu Mersey. Davy se vrhly na vnější nábřeží, které vroubí Viktoriiny doky, aby naposledy spatřily tu podivnou loď. Dvě košové plachty, přední a brigantina, byly rychle rozvinuty a s těmito plachtami vplul *Forward*, hoden svého jména, plnou rychlostí do Irského moře.

V. KAPITOLA

Širé moře

Nestejnoměrný, ale příznivý vítr vál v silných dubnových poryvech. *Forward* prudce brázdil moře a jeho šroub jako zběsilý překonával všechny překážky. Kolem třetí hodiny potkal parník, který obstarával spojení mezi Liverpoolem a ostrovem Man. Na bubnech měl vyobrazeny tři rozčtvrcené nohy – znak Sicílie. Kapitán ho ze své paluby pozdravil a to bylo poslední sbohem, které mužstvo *Forwardu* zaslechlo.

V pět hodin lodivod odevzdal velení na lodi Richardu Shandonovi, vrátil se na svůj kutr a po otočce v těsné blízkosti brzy zmizel na jihozápadě.

K večeru briga obeplula nejjižnější cíp ostrova Man. V noci bylo moře velmi neklidné, ale *Forward* se držel statečně. Minul ardský výstupek na severozápadě a zamířil k Severnímu průlivu.

Johnson měl pravdu. Na moři opět nad lodníky zvítězil námořnický pud, a když viděli sílu lodi, zapomínali na svou podivnou situaci. Na lodi zavládl pravidelný život.

Doktor dychtivě vdechoval mořský vzduch, mocně se procházel ve vichřici a na učence měl nohy příliš námořnické.

„Moře je přece hezká věc," oslovil mistra Johnsona, když po snídani vystoupil na palubu. „Seznamuji se s ním trochu pozdě, ale já to dohoním."

„Máte pravdu, pane Clawbonny. Dal bych všechny pevniny světa za kousek oceánu. Říká se, že se námořníci brzy nabaží svého řemesla, ale plavím se už čtyřicet let a těší mě to jako první den."

„Je skutečným potěšením, když člověk pod nohama cítí dobrou loď, a jestli se nemýlím, *Forward* si vede dobře."

„Ne, nemýlíte se, doktore," řekl Shandon, který se přidal k oběma rozmlouvajícím. „Je to dobrá loď a přiznávám, že nikdy nebyla loď – určená k plavbě mezi ledovci – vypravena a zásobena lépe. To mi připomíná, že před třiceti lety kapitán James Ross, který se vydal hledat Severozápadní průliv..."

„Plul na *Victory*," pokračoval živě doktor, „na brize stejné s naší, co se týče počtu tun, a také měla parní stroj."

„Jakže, vy to víte?"

„Podívejte," pokračoval doktor, „tehdy byly stroje ještě v plenkách a stroj několikrát způsobil, že se *Victory* zpozdila. Kapitán James Ross ho marně opravoval kus po kuse, až ho dal rozebrat a opustil ho při prvním přezimování."

„Hrome," řekl Shandon, „znáte to, jak vidím."

„Co chcete," pokračoval doktor, „mám načteno. Prostudoval jsem díla Parryova, Rossova a Franklinova, zprávy Mac Clureovy, Kennedyovy, Kaneovy a Mac Clintockovy a něco mi z toho v hlavě zbylo. Musím také podotknout, že Mac Clintock na palubě *Foxu* – šroubové brigy stejného druhu jako naše – dospěl k svému cíli snadněji a příměji než všichni jeho předchůdci."

„To je pravda," odpověděl Shandon, „ten Mac Clintock byl odvážný námořník, viděl jsem ho při práci. Můžete ještě doplnit, že jako on budeme v dubnu v Davisově průlivu, a jestliže se nám podaří proplout ledovci, naši cestu to značně urychlí."

„Jedině," řekl doktor, „že by se nám stalo to, co *Foxu* v roce 1857, že bychom byli první rok zajati ledy na severu Baffinova moře a museli bychom přezimovat uprostřed ledového pole."

„Je třeba doufat, že budeme mít více štěstí, pane Shandone," odpověděl mistr Johnson, „a jestli s takovou lodí, jako je *Forward*, není možné doplout tam, kam chceme, pak se toho musíme zříct navždy."

„Koneckonců," pokračoval doktor, „jestliže je kapitán na lodi, bude líp než my vědět, co je potřeba udělat, protože my to z jeho stručného dopisu nemůžeme ani uhodnout."

„To je už příliš," odpověděl Shandon velmi živě. „Jestliže známe cestu, kudy máme plout, myslím, že se můžeme na dobrý měsíc obejít bez nadpřirozeného zakročení toho neznámého a bez jeho instrukcí. Ostatně znáte moje mínění o něm."

„He, he!" řekl doktor. „Myslel jsem stejně jako vy, že tento muž vám přenechá velení na lodi a nikdy na palubu nepřijde, ale ..."

„Ale?" zareagoval Shandon s jistou nevrlostí.

„Ale po příchodu jeho druhého dopisu jsem změnil názor na tuto věc."

„A proč, doktore?"

„Protože ten dopis vám sice udával cestu, ale ne poslání *Forwardu*. A přece je potřeba vědět, kam pluje. Proto se vás ptám, jakým způsobem dostaneme třetí dopis na širém moři! V Grónsku má poštovní služba ještě své mouchy. Podívejte, Shandone, myslím si, že nás ten chlapík očekává v některé dánské osadě – v Holsteinsborgu nebo Uppernawiku. Tam doplní náklad tuleních kůží, nakoupí sáně a psy, prostě sežene všechno harampádí, které je potřeba na cestu arktickými moři. Nepřekvapí mě, když jednoho krásného rána vyjde ze své kajuty a ujme se velení nejpřirozenějším způsobem."

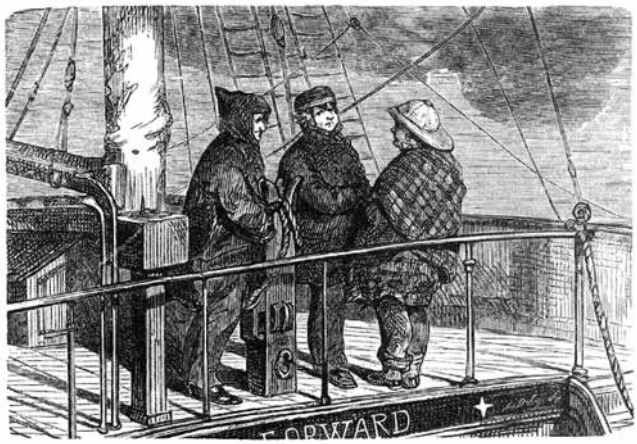

„… jakým způsobem dostaneme třetí dopis na širém moři!“

„Možná,“ odpověděl Shandon suchým tónem, „ale zatím vítr zesiluje a není moudré za takového počasí vystavovat ráhna nebezpečí.“

Shandon opustil doktora a rozkázal svinout horní plachty.

„Stále stejný,“ řekl doktor lodnímu mistrovi.

„Ano,“ odpověděl, „a to je nebezpečné, neboť byste mohl mít skutečně pravdu, pane Clawbonny.“

V sobotu k večeru obeplul *Forward* předhoří Galloway, jehož maják byl spatřen na severovýchodě, v noci minul na severu předhoří Kintyre a na východě mys Fair u irského pobřeží. Ráno kolem třetí hodiny briga minula ostrov Rathlin po pravém boku a vplula Severním průlivem do oceánu.

Byla neděle 8. dubna. Angličané a zvláště námořníci světí tento den přísně. A tak předčítání bible, kterého se rád ujal doktor, vyplnilo část dopoledne.

Vítr pak přerostl v uragán a snažil se vrhnout brigu na irské pobřeží. Vlny byly velmi vysoké, kymácení silné. Doktor neonemocněl mořskou nemocí jen proto, že nechtěl, nebylo nic

snazšího. V poledne zmizel mys Malinhead na jihu a to byla poslední evropská půda, kterou měli námořníci spatřit. Někteří ji pozorovali dlouho, bezpochyby se na ni dívali naposledy. Měřením byla zjištěna šířka 55° 57′ a délka 7° 40′ od Greenwiche.

Uragán utichl večer kolem deváté. *Forward* – dobrý plavec – zachovával severozápadní směr. Ten den bylo možné posoudit jeho námořní zdatnost. Podle poznámek liverpoolských znalců byl především plachetnicí.

V následujících dnech *Forward* pronikal rychle na severozápad. Vítr se stočil k jihu a moře zachvátilo prudké vlnobití. Briga plula se všemi plachtami. Nad horní palubou poletovalo několik buřňáků a papuchalků. Doktor z nich jednoho velmi obřadně zabil, naštěstí mu spadl na palubu.

Harpunář Simpson se ho zmocnil a přinesl majiteli.

„Špatná kořist, pane Clawbonny," řekl.

„Naopak, bude to výborné jídlo, příteli!"

„Cože? Vy to chcete jíst?"

... předčítání bible, kterého se rád ujal doktor, vyplnilo část dopoledne.

„Sám ochutnáte, chlapče," řekl doktor s úsměvem.

„To určitě!" odpověděl Simpson, „vždyť je to olejovité a zapáchá jako všichni mořští ptáci."

„Znám zvláštní způsob," řekl doktor, „jak je upravovat. Jestliže v něm i potom poznáte mořského ptáka, tak slibuji, že po celý zbytek svého života už nezabiji ani jednoho."

„Jste i kuchař, pane Clawbonny?" zeptal se Johnson.

„Učenec má znát od všeho trochu."

„Tak to si tedy dej pozor, Simpsone," řekl lodní mistr, „doktor je šikovný člověk a udělá to tak, že budeme toho buřňáka považovat za koroptev nejjemnější chuti."

Fakt je, že doktor měl úplně pravdu. Šikovně odstranil všechen podkožní tuk a tím zmizela ona zatuchlost a zápach po rybách, na který si u těchto ptáků každý stěžuje. Takto upravený buřňák byl prohlášen za výtečného dokonce i samotným Simpsonem.

Při posledním uragánu zkoumal Richard Shandon kvalitu svého mužstva, analyzoval lidi jednoho po druhém. To má dělat každý velitel, jestliže chce v budoucnu čelit nebezpečí, aby věděl, na koho se spolehnout.

James Wall, důstojník Richardovi zcela oddaný, chápal dobře, vykonával rozkazy přesně, ale nebyl dostatečně iniciativní. Se svou třetí hodností však byl na svém místě.

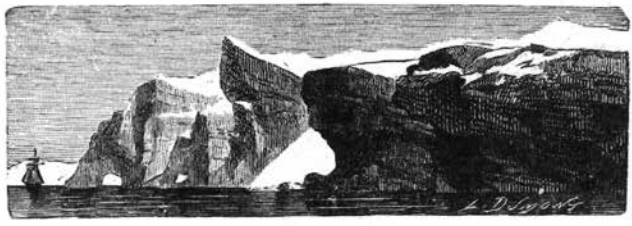

... V poledne zmizel mys Malinhead na jihu...

Johnson byl zběhlý v bojích s mořem, chladnokrevný a odvážný, znalec Arktického oceánu.

Harpunář Simpson a tesař Bell byli lidé spolehliví, otroci povinnosti a kázně. Ice-master Foker, zkušený námořník, Johnsonův žák, prokáže jistě cenné služby.

Z ostatních lodníků se zdál Garry a Bolton nejlepší. Bolton byl šprýmař, veselý a hovorný. Garry byl pětatřicetiletý muž s energickou tváří, ale trochu bledý a smutný.

Tři lodníci – Clifton, Gripper a Pen – se zdáli být méně hovorní a méně odvážní, neustále však s něčím nespokojení. Gripper dokonce chtěl při vyplutí *Forwardu* zrušit smlouvu. Jen jakýsi stud ho zadržel na lodi. Jestli všechno půjde dobře, nebude třeba podstoupit nějaké velké nebezpečí a nebude mnoho práce, bylo možné se na tyto lidi spolehnout, ale potřebovali vydatnou stravu, neboť všechna jejich odvaha vězela v žaludku.

I když o tom byli předem informováni, dost nesnadně se přizpůsobovali *abstinenci*. Při jídle vzdychali po brandy a po ginu, nahrazovali si je aspoň kávou a čajem, které byly na lodi rozdávány s určitou marnotratností.

Pokud se týká obou strojníků, Bruntona a Plovera, a topiče Warena, dosud se spokojili s tím, že mohli klidně zkřížit ruce.

Shandon tedy věděl, nakolik se může na každého z nich spolehnout.

Dne 14. dubna přeplul *Forward* velký Golfský proud, který proudí podél východního amerického pobřeží až k mělčině Nové země, otáčí se na severovýchod a plyne podél norských břehů.

Dopluli na 51° 37′ šířky a 22° 58′ délky, tři sta dvacet kilometrů od špice Grónska. Ochladilo se, teploměr klesl na nula stupňů Celsia, tedy na bod mrazu.

Johnson byl zběhlý v bojích s mořem, chladnokrevný a odvážný...

Doktor si na sebe ještě nevzal oblečení pro arktickou zimu, ale oblékl se do námořnického jako lodníci a důstojníci. Vypadal legračně ve vysokých botách, v nichž se ztrácel téměř celý, ve velkém klobouku z dehtovaného plátna, v kalhotách a kazajce ze stejné látky. Díky prudkým dešťům a mohutným vlnám, které se převalovaly přes brigu, podobal se jakémusi živočichovi a na tomto vzhledu si docela zakládal.

Dva dny bylo moře rozbouřené, vítr se otočil k severozápadu a zdržoval plavbu. Od 14. do 16. dubna vlnobití vzrostlo, ale v pondělí se spustil prudký liják a ten utišil moře téměř okamžitě. Shandon na tuto zvláštnost upozornil doktora.

„Tak tedy," odpověděl doktor, „to potvrzuje zajímavé objevy velrybáře Scoresbyho, který je členem Královské edinburské společnosti, a já mám tu čest být také jejím členem korespon-

„Ledovec v těchto končinách?“

dentem. Vidíte, že za deště jsou vlny menší i při větším větru. Naopak při suchém počasí by moře bylo více zvlněné za méně silného větru.“

„Ale jak se tento úkaz vysvětluje, doktore?“

„To je velmi jednoduché: nevysvětluje se.“

Vtom ohlásil Foker, který byl na stráži na ráhnu brámového stěžně, plující masu po pravém boku, vzdálenou asi čtyřiadvacet kilometrů po větru.

„Ledovec v těchto končinách?“ zvolal doktor.

Shandon namířil dalekohled udaným směrem a potvrdil hlášení lodivoda.

„To je zvláštní!“ řekl doktor.

„Tomu se divíte?“ otázal se velitel s úsměvem. „Že bychom měli to štěstí a našli něco, co by vás překvapilo?“

„Divím se tomu, aniž bych se divil,“ odpověděl s úsměvem doktor, „neboť briga *Ann de Poole* z Greenspondu byla v roce 1813 zadržena ve skutečných ledových polích na čtyřicátém čtvrtém stupni severní šířky a Dayement, její kapitán, napočítal stovky ledovců!“

„Výborně,“ řekl Shandon, „vy nás ještě můžete poučit!“

„Oh, málo,“ odpověděl skromně roztomilý Clawbonny, „pokud víte, že ledovce byly nalezeny v šířkách ještě nižších.“

„V tomto směru mi neřeknete nic nového, můj milý doktore, protože jako plavčík na válečné korvetě *Fly*...“

„Roku 1848,“ pokračoval doktor, „koncem března nebo v dubnu jste proplul mezi dvěma velkými plujícími ledovými ostrovy na čtyřicátém druhém stupni šířky.“

„Ach, to už je příliš!“ zvolal Shandon.

„Ale pravdivé. Není třeba se divit, že potkáváme ledovec plující *Forwardu* přes cestu, neboť jsme severněji o dva stupně.“

„Jste studna vědomostí, doktore,“ odpověděl velitel, „a není třeba nic jiného než z vás čerpat.“

„Dobrá, budu vyčerpán dříve, než si myslíte. A nyní, jestli bude možné pozorovat tento jev zblízka, Shandone, budu nejšťastnějším z doktorů.“

„Jistě, Johnsone,“ řekl Shandon a zavolal lodního mistra, „zdá se mi, že vítr stoupá.“

„Ano, veliteli,“ odpověděl Johnson, „my tím málo získáme, zato brzy ucítíme proudy Davisova průlivu.“

„Máte pravdu, Johnsone, a jestli chceme 20. dubna spatřit mys Farvel, musíme plout s párou, jinak budeme zahnáni k břehům Labradoru. Pane Walle, rozkažte zatopit pod kotli.“

Velitelovy rozkazy byly splněny. Hodinu poté už měla pára dostatečný tlak, plachty byly svinuty a šroub hnal *Forward* prudce proti severozápadnímu větru.

VI. KAPITOLA

Velký polární proud

Brzy ohlásila početnější a početnější hejna ptáků, buřňáků, papuchalků a amerických pěnic – jediných obyvatel těchto pustých míst –, blízkost Grónska. *Forward* se hnal rychle k severu a zanechával za sebou dlouhou čáru černého dýmu.

V úterý 17. dubna kolem jedenácté dopoledne ohlásil ice-master první ledovcový záblesk. Byl nejméně třicet dva kilometry na severozápad. Tento pruh oslnivé bělosti ozařoval jasně i přes dost husté mraky celou část oblohy těsně nad obzorem. Zkušení lidé na lodi se nemohli mýlit a podle jeho bělosti poznali, že přichází od velkého ledového pole, které leží asi necelých padesát kilometrů za obzorem, a pochází z odrazu světelných paprsků.

K večeru byl vítr příznivý a otočil se k jihu. Shandon mohl dobře využít plachet, a tak dal z hospodárnosti uhasit pod kotli oheň. *Forward* zamířil s košovými plachtami, příďovou a přední, k mysu Farvel.

Osmnáctého kolem třetí hodiny byl rozeznán ledovcový proud podle nepříliš husté, ale nápadně bílé čáry, která se ostře lišila od čáry moře a nebe. Přicházel pravděpodobně spíš od grónského pobřeží než z Davisova průlivu, protože ledy se drží hlavně u západního břehu Baffinova moře. Za hodinu už plul

Forward uprostřed osamocených kusů ledovcového proudu, které se v nejhlubší části poddávaly, přestože byly navzájem spojeny, pohybům vlnobití.

Následujícího dne za svítání ohlásila hlídka loď. Byla to *Valkirien*, dánská korveta, která plula proti *Forwardu* směrem k New Foundlandu. Proud z průlivu se projevil a Shandon musel dát stáhnout plachty, aby ho překonal.

V tu chvíli byli velitel, doktor, James Wall a Johnson pohromadě na horní palubě a zkoumali směr a sílu proudu. Doktor se ptal, jestli je dokázáno, že se tento proud projevuje v Baffinově moři stejnoměrně.

„Samozřejmě," odpověděl Shandon, „a plachetní lodě s ním mají dost práce, aby ho přemohly."

„Tím spíše," připojil James Wall, „že se s ním setkáváme jak u východního amerického pobřeží, tak u západního pobřeží Grónska."

„Takže," řekl doktor, „to dává za pravdu těm, kteří hledají Severozápadní průchod! Tento proud se pohybuje rychlostí asi osm kilometrů za hodinu a je nemyslitelné, že by vznikal v nějakém zálivu."

„To je pravděpodobné, doktore," řekl Shandon, „protože tento proud směřuje od severu k jihu, v Beringově průlivu najdeme proud opačný, který se pohybuje od jihu k severu, takže náš proud musí pocházet odtamtud."

„Podle toho, pánové," pravil doktor, „je nutné připustit, že Amerika je úplně oddělena od polárních zemí a že voda Tichého oceánu se vlévá, poté co obeplula její pobřeží, až do oceánu Atlantského. Ostatně nejvyšší výška jeho hladiny dokazuje, že se vlévá do evropských moří."

„Ale," řekl Shandon, „musí existovat nějaká fakta, která by tuto teorii podpořila, a pokud nějaká existují," dodal s určitou ironií, „musí je náš univerzální učenec znát."

„Opravdu," odpověděl doktor s roztomilou spokojeností, „jestli vás to zajímá, řeknu vám, že velryby poraněné v Davisově průlivu byly po určité době polapeny v sousedství Tatarska a v boku měly evropskou harpunu."

„A jestliže neobepluly Hornův mys a mys Dobré naděje," pravil Shandon, „musely určitě plout kolem severního amerického pobřeží. To je nesporné, doktore."

„A jestliže ani teď ještě nejste přesvědčen, můj statečný Shandone," řekl doktor s úsměvem, „mohl bych uvést ještě jiná fakta. Například plující dříví, kterého je Davisův průliv plný, modřínové, osikové a jiné z jižních krajů. Tak víme, že Golfský proud brání tomuto dříví vniknout do průlivu, jestliže tam přesto je, mohlo tam vniknout jedině Beringovým průlivem."

„Přesvědčil jste mě, doktore, a přiznávám, že s vámi je nesnadné zůstat nevěřící."

„Skutečně," řekl Johnson, „právě přichází něco jako na zavolanou, aby rozhodlo spor. Vidím v dáli kus dřeva velkých rozměrů. Jestli velitel dovolí, chytíme tento kmen, vytáhneme ho na loď a zeptáme se ho na jméno jeho vlasti."

„To je ono," řekl doktor, „po pravidlu příklad."

Shandon udělil potřebné rozkazy, briga zamířila k ohlášenému kusu dřeva a brzy potom ho mužstvo vytáhlo na loď.

Byl to mahagonový kmen, úplně provrtaný červy. Nebýt této okolnosti, nemohl by plout.

„Vida, kdo vyhrál!" zvolal doktor nadšeně. „Protože proudy Atlantského oceánu ho nemohly zanést do Davisova průlivu a protože nemohl být do polárního moře vehnán řekami Severní Ameriky, neboť tento strom roste pod rovníkem, je zřejmé, že přichází rovnou od Beringova průlivu. A počkejte, pánové, podívejte na ty mořské červy, kteří ho prohlodali. Patří k tropickým druhům."